

Espiritualidad de las tradiciones. Yoga tántrico

EL YOGA TÁNTRICO

I. TANTRISMO

Movimiento que nace en la India (s. V-VI d.C.) y que trasciende religiones y castas. Floreció donde tenía más peso la cultura popular aborígen no-aria y donde penetraban influencias extranjeras.

tantra: lit. “instrumento (tra) de extensión (tan)”, continuidad, sucesión (difusión del conocimiento), integración (entre los polos opuestos).

Crítica de la renuncia, las normas convencionales, la erudición y el ascetismo de la religión oficial y reivindicación de la sexualidad, el cuerpo, las emociones, la imaginación, etc.: “el samsāra es el nirvāna”.

Culto de la Diosa (Shakti) simbolizada en muchas diosas. En el cuerpo humano, Devī/Shakti se encarna en el “poder enroscado” (kundalinī-shakti).

El cuerpo como morada de lo divino (macrocosmos-microcosmos), Solo es posible liberarse partiendo de un cuerpo (sano y fuerte, “diamantino”).

La realidad es bipolar (Shiva-Shakti; principios masculino-femenino; Espíritu-Materia) y hay que integrar ambos polos.

Todo puede ser un medio para la práctica espiritual: cuerpo, rituales, sexualidad, sonido, drogas, imaginación, símbolos (yantras, mandalas), estados alterados de

conciencia, etc.

Trascender naturaleza apoyándose en ella,
desde la condición carnal (kali-yuga)

Cuerpo sutil: contraparte del cuerpo tosco,
transmigra, tiene centros y corrientes

energéticas.

II. EL CUERPO SUTIL

a) prāṇa: vida, fuerza vital, energía,
aliento

Los 5 alientos principales (prāṇa):

1. Prāṇa (“inspiración”)
2. Apāṇa (“expiración”)
3. Vyāṇa (“aliento difuso”)
4. Samāna (“aliento medio”)
5. Udāna (“aliento ascendente”)

Los cinco alientos secundarios (upa-prāṇa)

1. Nāga (“serpiente”)
2. Kūrma (“tortuga”)
3. Kri-kāra (“hacedor de kri”)
4. Deva-datta (“dado por Dios”)
5. Dhanam-jaya (“conquistador de riqueza”)

b) Los conductos (nāḍi)

72.000 conductos en total / 3 principales:

sushumnā-nāḍī (“la más propicia”, canal

central),

idā-nādī (“pálido”, canal izquierdo-luna,
SN simpático)

pingalā-nādī. (“rojizo”, canal derecho-
sol, SN parasimpático)

c) Los siete centros psicoenergéticos
(cakra)

1. Mūlādhāra (“base raíz”, de mūla o “raíz”
y ādhāra o “base”): perineo, elemento
tierra, sentido del olfato, miembros
inferiores, mantra la, elefante (símbolo de
la fuerza), loto de cuatro pétalos de color
rojo intenso. Es el asiento de la
kundalinī- shakti.

2. Svādhishthāna (“propia base,” de sva o
“propio” y adhishtāna o “base”):
genitales, elemento agua, sentido del
gusto, manos, mantra vam, cocodrilo, loto
de seis pétalos de color carmesí.

3. Maṇipura (“ciudad de joyas,” de maṇi o
“joya” y pura, “ciudad o fortaleza”,
también llamado nābhi-cakra): ombligo,
elemento fuego, sentido de la vista, ano,
mantra ram carnero, loto de cien pétalos de
color amarillo claro.

4. Anāhata (“no golpeado”): corazón,
elemento aire, sentido del tacto, pene,
mantra yam, antílope negro, loto azul de
doce pétalos.

5. Vishuddha (“puro”) o vishuddhi
(“pureza”): garganta, elemento éter,
sentido del oído, boca y piel, mantra ham,
elefante blanco, loto de dieciséis pétalos

de color violeta.

6. Ājnā (“orden”): cerebro, punto medio entre los ojos, manas, sentido del yo, mantra om, loto de dos pétalos de color gris pálido o blanco.

7. Sahasrāra (“de mil pétalos,” de sahasra “mil” y ara “pétalo/radio”): coronilla.

d) Los nudos (granthi)

brahma-granthi (ombligo)

vishnu-granthi (garganta)

rudra-granthi (entrecejo)

e) El poder serpentino (kundalinī-shakti “la enroscada”)

Fuerza psicoespiritual, manifestación microcósmica de la Energía primordial o Shakti.

La meta del yoga tántrico es el despertar de la kundalinī

III) PRACTICAS TÁNTRICAS

A) Rituales

La purificación de los elementos (bhūta-shuddhi)

“instalación” o “colocación” (nyāsa) de las divinidades en el cuerpo

prácticas complejas de visualización (dhyāna)

B) Mantras

manana (“pensamiento”) y trāna
 (“liberación”) / man+tra: instrumento del
 pensamiento, que tiene el poder de conducir
 a la liberación.

Su efectividad depende de la iniciación
 (dikshā).

La recitación (japa) de mantras puede
 hacerse: en voz alta (vācika),

murmurando (upāmsu), mentalmente (mānasa)
 o por escrito (likhita-japa).

C) Los gestos simbólicos (mudrā)

Significado: 1) mud, “alegrarse,
 deleitarse” + tra (instrumento); 2) “sello”
 (los gestos de las manos (o, en el hatha-
 yoga, las posturas corporales) “sellan” el
 cuerpo, reportando de este modo gozo)

D) Mecanismos geométricos para la
 meditación (yantra) Esquemas de los niveles
 y energías del universo

E) El ritual de las “cinco emes”: (1) madya
 o vino; (2) matsya o pescado; (3) māmsa o
 carne; (4) mudrā o cereal seco; (5)
 maithunā o relación sexual.

F) Los (8) poderes mágicos (siddhi
 “perfección, logro”)

IV) HATHA-YOGA

Significado de hatha : 1) “fuerza,
 violencia” (difícil); 2) Armonía o unión
 entre los dos polos “ha” (kapha, luna, idā,

apāna) y “tha” (pitta, sol, pingalā., prāna).

Objetivos: 1) purificación de los cuerpos físico y sutil y 2) Despertar de la Kuṇḍalinī

Preparación para el Rāja-yoga (yoga integral de Patañjali)

Prácticas: técnicas de limpieza (dhauti, kriya), posturas corporales (āsana, mudrā),

contracciones musculares (bandha), recitación de mantras, ejercicios respiratorios

(prāṇāyāma) y mentales (concentración, meditación, samādhi)

Fisiología mística o cuerpo sutil: fuerza vital (prāṇa), centros energéticos (cakras), corrientes energéticas (nāḍīs: idā, pingalā, suṣumnā), nudos energéticos (granthis),

“poder enroscado” (kundalinī-shakti)

Historia del Haṭha-yoga: Movimiento siddha (s. VIII-XII) “perfecto”

a) Leyenda del origen del Haṭha-yoga

b) La tradición de los nāthas (“señores”, “amos”), norte de la India: Ādinātha Śiva), Matsyendranātha y Gorakṣanātha (s. X d.C.)

c) Obras principales:

- Gorakṣapaddhati (s. XII / XIII)

- Haṭha(yoga)pradīpikā (c. s. XV), de Svātmārāma

- Gheraṇḍa-Saṃhitā (c. s. XVII)

- Śiva-Saṃhitā (s. XVII/XVIII)

Bibliografía

Eliade, El yoga. Inmortalidad y libertad, FCE, México, 1998.

Evola, J., El yoga tántrico, Edaf, Madrid, 1991.

Feuerstein, G., El yoga, Oniro, Barcelona, 1998.

Feuerstein, G., The Yoga Tradition. Its History, Literature, Philosophy and Practice,

Motilal Banarsidass, Delhi / Inner Traditions, Vermont, 2002. (en 2012 disponible

en castellano en la editorial Herder)

Riviere, J., El yoga tántrico, Kier, Buenos Aires, 1998.

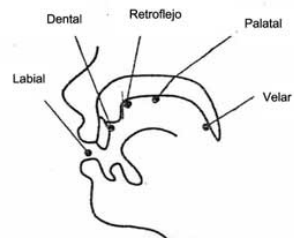
Souto, A., Los orígenes del Hatha Yoga, Ediciones Librería Argentina, 2009.

(contiene la traducción y comentario de: Hatha-yoga-paraḍīpikā, Gheranda- samhitā y Gorakṣa-śaṭakā).

El yoga tántrico y los textos del hatha-yoga © Laia Villegas

Sánscrito: esquema de la fonética

MODO ARTICULACION	Oclusivas					Sibilantes		Semivocales	Vocales		
Vibración	sordas		sonoras			sordas	sonoras	sonoras			
cuerdas vocales	simple	aspirada	simple	aspirada	nasal				corta	larga	diptongo
Gutural	k	kh	g	gh	ṅ	ḥ	h		a	ā	e, ai
	क	ख	ग	घ	ङ	ः	ह		अ	आ	ए, ऐ
Palatal	c	ch	j	jh	ñ	ś		y	i	ī	
	च	छ	ज	झ	ञ	श		य	इ	ई	
Retrofleja	ṭ	ṭh	ḍ	ḍh	ṇ	ṣ		ṛ	ṛ	ṛī	
	ट	ठ	ड	ढ	ण	ष		र	ऋ	ॠ	
Dental	t	th	d	dh	n	s		l	l		
	त	थ	द	ध	न	स		ल	ल		
Labial	p	ph	b	bh	m			v	u	ū	o, au
	प	फ	ब	भ	म			व	उ	ऊ	ओ, औ

- **sonoro:** sonido en que se produce un vibración de las cuerdas vocales: la mitad de las oclusivas (*g, gh, j, jh, d, dh, t, d, dh, b, bh*), nasales (*ṅ, ṇ, n, m*), anusvāra (*m*), *h* y vocales.
- **sordo:** sonido en que NO se produce vibración de las cuerdas vocales: la mitad de las oclusivas (*k, kh, c, ch, ṭ, ṭh, t, th, p, ph*), las fricativas y el *visarga*.
- **no aspirado:** consonante simple, es decir, NO seguida de una aspiración (*k, g, c, j, ṭ, t, d, p, b*)
- **aspirado:** consonante seguida de una aspiración (*kh, gh, ch, jh, ṭh, ḍh, th, dh, ph, bh*), es decir, seguida del sonido *h*.

LOS CINCO PUNTOS DE ARTICULACION

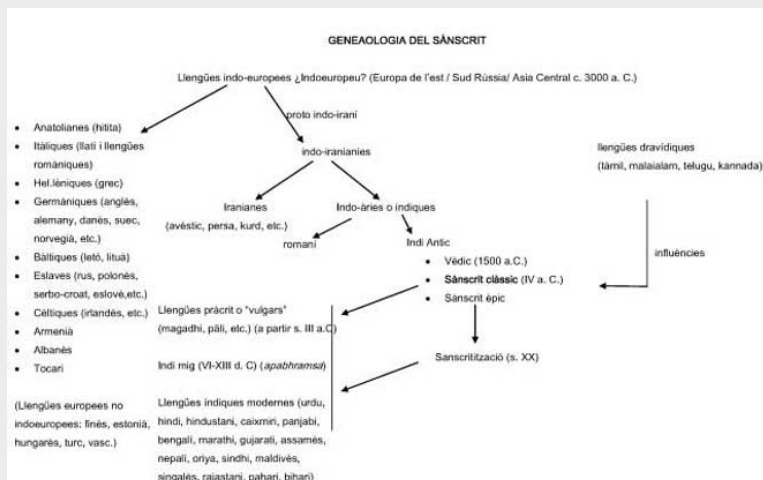
El lugar de contacto que interrumpe la salida del aire se llama punto de articulación (*sthāna* "lugar"). Existen en sánscrito cinco puntos de articulación: el velo, el paladar, la parte media del paladar, los dientes y los labios

- **Velar:** el dorso de la lengua toca el velo del paladar: *k, kh, g, gh, ṅ*
- **Palatal:** el dorso de la lengua toca el paladar: *c, ch, j, jh, ñ*
- **Retroflejo:** la punta de la lengua se enrosca hasta tocar el paladar por detrás de los alveolos superiores, de modo que si nos miramos en un espejo podemos ver la parte de debajo la lengua: *ṭ, th, ḍ, ḍh, ṇ*
- **Dental:** la punta y el borde de la lengua presionan hacia delante hasta tocar los dientes, tanto inferiores como superiores: *t, th, d, dh, n*
- **Labial:** los labios se cierran uno contra el otro: *p, ph, b, bh, m*

Laia Villegas

Imprimir en A4 formato pdf

Sànscrito: Genealogia

Etales de l'evolució del sànscrit o "indi antic"

Dates i Esdeveniments històrics	Etapa de la llengua	Literatura
Civilització de la Vall de l'Indus (2500-1700 a. C.)		Inscripcions cuneiformes d'una llengua no desxifrada
Els pobles aris indoeuropeus migren a Iran, Àsia Menor i la Vall de l'Indus (c. 2000 a.C.)	Sànscrit vèdic	Composició i transmissió oral dels himnes vèdics o <i>Vedes</i> (c. 3000-2000 a. C.)
Penetració dels aris (pobles indoeuropeus) al Nord-oest de l'Índia (1500 a.C.) i la vall del Ganges (1000 a.C.), on es troben i conviuen amb els pobles autòctons.		Fixació oral dels Vedes en 4 compilacions (<i>saṃhitā</i>) (en ordre cronològic): <ul style="list-style-type: none"> <i>R̥g-veda</i> (Veda dels himnes) (1500 a.C) <i>Sāma-veda</i> (Veda dels cants) <i>Yajur-veda</i> (Veda de les fórmules sacrificials) <i>Atharva-veda</i> (Veda de les fórmules màgiques)
Consolidació del sistema de castes i formació de regnes independents (1000-500 a.C)		Cada Veda funda la seva escola de sacerdots

Vida de Buda i Mahavira (VI a.C): Budisme i Jainisme com a religions heterodoxes escindides del brahmanisme ortodox	Vèdic recent o Sànscrit pre-clàssic	<i>Brahmaṇas</i> (X- VI a. C.): comentaris dels Vedes, descripció en prosa dels detalls i significat de les cerimònies i rituals <i>Āraṇyakas</i> (X- VI a. C.): seccions del bosc <i>Upaniṣads</i> (ensenyances esotèriques) (VII-IV a.C): <i>Bṛhadāraṇyaka</i> , <i>Chāndogya</i> , <i>Āitareya</i> , <i>Taittirīya</i> , <i>Kauṣītaki</i> , <i>Īśā</i> , <i>Kena</i> , <i>Kaṭha</i> , <i>Muṇḍaka</i> , <i>Praśna</i> , <i>Śvetāśvatara</i> , <i>Māṇḍūkya</i> , <i>Maitri</i> (en ordre cronològic) <i>Vedāṅga</i> (Ciències vèdiques auxiliars): fonètica, ritual, gramàtica, etimologia, mètrica i astrologia. <i>Sūtras</i> : tractats tècnics de litúrgia i ritual (solemnes i domèstics)
Alexandre Magne arriba a l'Índia (III a.C) Imperi Maurya (IV-I a.C.) emperador Aśoka (III a.C) Expansió del Budisme a l'Índia	Sànscrit Clàssic Conviu amb les llengües vernàcules (<i>prakṛt</i>) fins el 1000 d.C	-Primera gramàtica sànscrita <i>Aṣṭādhyāyī</i> ; Pāṇini, IV a. C - <i>Bhagavadgīta</i> , II-III a.C. -Filosofia (6 escoles ortodoxes o <i>darśana</i>): <i>Mīmāṃsā</i> , <i>Nyāya</i> , <i>Vaiśeṣika</i> , <i>Sāṃkhya</i> , <i>Yoga</i> i <i>Vedānta</i> - <i>Sūtras</i> : tractat fundacional de cada escola: <i>Brahma-sūtra</i> de Bādarāyaṇa, I d.C; <i>Yoga-sūtra</i> de Patañjali, II d.C; <i>Mīmāṃsā-sūtra</i> de Jaimini, I d.C; <i>Sāṃkhya-kārikā</i> de Īśvarakṛṣṇa, IV d.C; <i>Nyāya-sūtra</i> de Gautama, II a.C-II d.C; <i>Vaiśeṣika-sūtra</i> de Kaṇāda, II d.C.

Dinastia Gupta (IV-VIII d.C) Esplendor de la cultura clàssica hindú	Sànscrit èpic	- Èpica (<i>Itihāsa</i>) o epopeyes: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mahābhārata</i>, Vyāsa (IV a.C-V d.C) (inclou <i>Bhagavad-gītā</i>) • <i>Rāmāyana</i>, Vālmikī - Llegendes i mitologia (<i>Purāna</i>) - <i>Dharmaśāstra</i> o ciència jurídica (ex. Lleis de Manu) -Poesia (<i>kāvya</i>) -Teatre: Kālidāsa, <i>Śakuntalā</i> (V d.C) - Compilacions de contes i faules <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pañcatantra</i> • <i>Hitopadeśa</i> - Altres ciències (<i>śāstra</i>): astronomia, medicina, astrologia, gramàtica, etc.
VIII-XI Desenvolupament del tantrisme en l'hinduisme i el budisme		
s.XI Invasió musulmana. Sultanat de Delhi	Primers textos en llengües vernàcules	

Laia Villegas

[imprimir en tamaño A4 formato pdf](#)

Sànscrit: normas de citació

NORMAS BÁSICAS DE CITACIÓN DE TÉRMINOS SÁNSCRITOS

□ Para cada término sánscrito de este glosario se indica entre paréntesis el género (m: masculino; n: neutro; f: femenino). De este modo puedes aplicar a cada término el artículo, adjetivo, etc. en su género apropiado. Para los términos neutros lo usual es utilizar el artículo masculino.

ej. el āsana (m), la mudrā (f), el yoga (m), el citta (m), la buddhi (f), la naḍī (f)

Si no encuentras el término que necesitas en este glosario, búscalo en el diccionario, allí encontraras el género de la palabra y su forma de citación.

□ Los términos se citan (en este glosario y en todos los escritos académicos) en su tema o forma de citación, es decir, la palabra tal como aparece en el diccionario, sin declinar (sin las terminaciones que indican caso y número).

ej. karman (en lugar de karma, su nominativo); ātman (en lugar de ātma, su nominativo)

□ Cuando citamos una palabra en plural, no debemos añadir al final de la palabra la “s” española, dado que esto sería mezclar un término sánscrito con una terminación española.

ej. los āsana (en lugar de los āsanas), los kośa (en lugar de los kośas),

los yogasūtra (en lugar de los yogasūtras), las nāḍī (en lugar de las nāḍīs)

Sin embargo, podemos optar por añadir la “s” final. En ese caso, debemos explicitar que seguimos este criterio y aplicarlo sistemáticamente.

□ Idealmente hay que transcribir las palabras sánscritas al alfabeto latín siguiendo el sistema de transliteración internacional, con todos los diacríticos. Dichas transcripciones deben ir en cursiva.

En caso de no poder disponer de los medios técnicos para hacerlo, podemos optar por un sistema de transliteración simplificado y adaptado al español, siempre que así lo explicitemos. En ese caso no es necesario escribir las palabras en cursiva, puesto que dejan de ser citaciones del sánscrito para ser adaptaciones de las

palabras sánscritas a la fonética española:

sh en lugar de ś y ṣ (shiva en lugar de śiva, shushumna en lugar de śuṣumna)

ch en lugar de c (chakra en lugar de cakra)

h en lugar de ḥ (antahkārana en lugar de antaḥkāraṇa)

t en lugar de ṭ (hatha en lugar de haṭha)

d en lugar de ḍ (tadāsana en lugar de taḍāsana)

m en lugar de ṃ (samtosha en lugar de saṃtoṣa)

n en lugar de ṇ y ñ (ashtānga en lugar de aṣṭāṅga)

ri en lugar de ṛ (vriksha en lugar de vṛkṣa)

Incluso optando por el sistema simplificado, intenta conservar la distinción entre vocales largas y cortas (las vocales largas se indican con una línea horizontal encima y pueden ser ā, ī, ū). Esto es fácil de hacer en el ordenador y además nos indica dónde hay que poner el acento de la palabra (ej. āsana en lugar de asana, mūla en lugar de mula, īśvara en lugar de iśvara)

□Si aprendes las palabras de algún maestro/a indio/a, es posible que él o ella pronuncie las palabras sin la a final (ej. anahat en lugar de anahata , dhyān en lugar de dhyāna , mokṣ en lugar de mokṣa). El motivo es que las está pronunciando en hindi, no en sánscrito. La mayoría de palabras sánscritas terminan en vocal. Cuando encuentres una palabra acabada en

consonante asegúrate que no se trata de su versión hindi. Esto puedes hacerlo buscando la palabra en el diccionario.

Presta atención en mantener los compuestos como lo que son: una sola palabra. Es decir, debemos mantener juntas las palabras que forman un compuesto o, como alternativa, podemos separar las palabras mediante guiones:

ej. karmayoga o karma-yoga (en lugar de karma yoga); yogasūtra o yoga-sūtra (en lugar de yoga sūtra)

Esto sucede especialmente con los nombres de los āsana, muchos de ellos compuestos

ej. vṛkṣāsana (en lugar de vṛkṣa āsana)

Laia Villegas

Sánscrito: Historia de la lengua

HISTÒRIA DEL SÀNSCRIT

El pensament filosòfic hindú es remunta a la cultura dels pobles indoeuropeus, que s'establiren, a través de graduals onades migratòries, al subcontinent indi entre el 2500 i el 1500 a. C. Els indoeuropeus eren pobles de tribus nòmades, belicoses, de mentalitat i religió patriarcal provinents de les estepes d'Àsia central i sud de

Rússia. S'escindiren en diversos grups que emigraren en direcció a l'oest (Europa i Asia Menor) i el sud (Irán, Índia). No hi ha cap evidència material de l'existència d'un poble i una llengua indoeuropea; es tracta d'una hipòtesi elaborada pels alemanys al s.XIX, a partir dels trets lingüístics i culturals comuns de diversos pobles que s'extenen desde Europa fins a l'Índia, i d'aquí el nom "indo-europeu".

Els aris són el grup dels pobles indoeuropeus que penetrà a l'Índia. Eren guerrers, politeistes i d'estructura i valors patriarcals. Tot i ser nòmades, paulatinament s'establiren a les conques fèrtils del riu Sarasvati i Ganges i fundaren l'anomenada civilització vèdica i les primeres grans ciutats de l'Índia.

Els pobles que habitaven el subcontinent en el moment de l'arribada dels aris eren d'una banda els pobles dravídics i, de l'altre, els descendents de la civilització de la vall de l'Indus (actual Pakistan), que en aquells moments ja havia desaparegut. Tot i que els aris s'imposaren políticament als pobles autòctons que vivien ja a l'Índia, integraren bona part de les seves creences, valors i costums, una fusió que donà com a resultat la civilització vèdica. Aquesta assimilació cultural dels autòctons es traduí també en l'assimilació d'elements lingüístics no aris en la llengua indoeuropea.

Hi ha un procés d'assentament i expansió de la civilització vèdica del Nord cap al Sud de l'Índia, cap on es van retirant els pobles dravídics, que actualment perviuen als estats del Sud, sobretot a Kerala i Tamil Nadu.

1- VEDIC

Els primers testimonis lingüístics que tenim d'aquesta civilització son un corpus textual anomenat Veda ("saber, coneixement"). Els Vedes foren composts en el moment de l'establiment dels aris a l'India i recullen una tradició oral molt més antiga que es transmetia de generació en generació. Segons la tradició,

aquests textos foren revelats pels déus als savis vidents (ṛṣi) i per això els Vedes s'anomenen també śruti, "allò escoltat", es a dir, revelat.

La llengua en què estàn compostos aquests relats orals s'anomena "vèdic" y és l'antecedent del sànscrit clàssic.

2- SÀNSCRIT CLÀSSIC

Amb el pas del temps, s'imposà la necessitat d'elaborar una gramàtica i fixar les normes de la llengua sànscrita. Aquesta necessitat fou motivada per la importància que tenien els textos religiosos, considerats revelats i que fins el moment havien estat transmesos oralment. A més es creia que hi havia una relació directa entre el so i la realitat i que només la correcta pronunciació dels himnes causaria l'efecte màgic pel qual havien estat compostos.

D'aquesta consciència lingüística sorgiren les diverses branques (śākhā) o disciplines lingüístiques: fonètica (śikṣā), etimologia (nirukta), gramàtica (vyākaraṇa), mètrica (chandas), etc.

La diferència entre el vèdic i el sànscrit clàssic es comparable a la diferència entre

el grec d'Homer i el grec clàssic.

Respecte al vàedic, en el sànscrit clàssic hi ha una simplificació de les formes verbals. El vàedic tenia l'accent tònic que amb el sànscrit es perd i es perd també una bona part del vocabulari vàedic, que es compensa amb la incorporació de préstecs lingüístics de les llengües no aries. També es perden algunes categories gramaticals com ara els modes verbals del subjuntiu i l'injuntiu.

El sànscrit clàssic és la llengua que fou fixada pel gramàtic indi Pāṇini (s. III a. C.), com a llengua de la cultura i la religió de la casta dels brahmans, en contraposició a les llengües populars o vernàcules (prakṛta: "natural") que parlaven les altres castes. És la llengua de les obres literàries i dels rituals religiosos. És també una llengua de prestigi que denota la superioritat de qui la coneix i la utilitza, i per tant fou un dels vehicles de domini de l'èlita. El seu paper és comparable al del llatí a l'Edat Mitjana en contraposició a les llengües vulgars. No obstant, el mot saṃskṛta apareix per primer cop en el Rāmāyaṇa (V-VI d.C), per designar el que Pāṇini havia anomenat simplement "llengua" (bhāṣā).

"Sànscrit" és l'adaptació en la nostra llengua de la paraula sànscrita saṃskṛta: sam ("complert, junt, superior") + kṛta ("fet" participi passat de l'arrel √kṛ "fer"), i literalment significa "confeccionat, perfecte, elaborat, refinat".

La gramàtica de Pāṇini, titulada Aṣṭādhyāyī (s. III-IV a. C), conté aproximadament 4000 fórmules "algebraiques" on s'intenta resumir totes les normes morfològiques i

fonètiques del sànscrit. Funcionà com una estandarització o normalització lingüística i ha estat la gramàtica normativa del sànscrit fins a l'actualitat, de fet encara s'estudia a les escoles i les universitats de l'Índia. No obstant, cal tenir en compte que en l'època de Pāṇini existien diversos dialectes del sànscrit i ell es basà particularment en el dialecte de la zona del nord-oest.

En aquesta gramàtica s'identifiquen 2000 arrels monosil·làbiques a les quals s'afegeixen prefixos, sufixos i terminacions per formar paraules. Era un text que havia de ser memoritzat (podia recitar-se en 2 hores) però que necessitava ser explicat. El comentari principal de l'Aṣṭādhyāyī és el Māhābhāṣya ("gran comentari") de Patāñjali (150 a.C.), que alguns autors identifiquen amb l'autor dels Yoga-sūtra. Un altre comentari important de la gramàtica de Pāṇini és la Kāśikā-vṛtti, o comentari de Benarés, escrit per Jayāditya i Vāmana al s.VII d.C.

La fixació de la llengua per part de Pāṇini fou motiu de que aquesta no seguís una evolució pròpia natural i que els autors se sentissin cenyits a les seves normes. No obstant, amb el temps els escriptors tendiren a simplificar la llengua en el seu ús (per exemple, utilitzant indiferentment els tres tipus de passat que Panini havia diferenciat: aorist, imperfecte i perfecte) i a expressar la seva creativitat mitjançant una creixent artificiositat i ornamentació estílista, que es mostra per exemple en la construcció de frases llargues i sobretot llargs compostos, que poden arribar a tenir fins a 30 membres

El sànscrit fou una llengua parlada però

mai a nivell popular. Era la llengua franca de les èlites, primer de la casta sacerdotal (brahmànica) i, a partir del s. II d.C, també de la casta governant.

Els textos sànscrits estàn sempre escrits en metre, tant en vers com en prosa.

DESCOBRIMENT DEL SÀNSCRIT A OCCIDENT

La ciència de la filologia comparada neix a principis del XIX arrel del descobriment del sànscrit (Franz Bopp). També la ciencia de la fonètica a occident té el seu origen en el descobriment del sànscrit.

A partir de la partició i independència de l'Índia (1947) es produeix, juntament amb l'autoafirmacio nacionalista, un procés de sanscrititzacio de la llengua oficial, el hindi, que substitueix paraules d'origen urdu per paraules sànsrites.

Actualment el sànscrit es considera una llengua pràcticament morta. No obstant és la primera llengua de 6000 persones i la parlen 200.000.

CARACTERÍSTIQUES DEL SÀNSCRIT

Inflexió: nominal o declinació (8 casos, 3 gèneres, 3 números, 50 declinacions) y verbal o conjugació (3 perones, 3 números, 10 conjugacions, 11 temps). L'alfabet té 49 fonemes: 34 consonants, 14 vocals y 2 signes auxiliars. La fonètica es caracteritza per l'abundancia de la vocal "a", l'aspiració i la retroflexió (probablement adoptada de les llengües dravídiques).

3-LLENGÜES PRÀCRITES

Les llengües populars o vernàcules que

provenen del sànscrit s'anomenen pràcrites. Es començaren a formar entorn del III a.C, com a resultat de la simplificació del sànscrit. En elles s'observa una simplificació dels grups consonàntics, desapareixen les consonants a final de paraula, els diptongs, el sandhi (unió fonètica), el dual i es redueixen les inflexions verbals i nominals. Aquests dialectes foren també fixats i empleats com a llengua de la literatura secular i de noves religions com el budisme i el jainisme. Buddha predicà en un d'aquests dialectes (māgadhī), el que es parlava durant l'imperi Maurya, però la llengua dels textos budistes es el pāli, que fou l'escollida pels sthaviravādins.

D'altra banda, la llengua oral seguí evolucionant, simplificant-se i fusionant-se fins a arribar a la formació de les llengües de l'India moderna.

4-LLENGÜES DRAVÍDIQUES

Les llengües dravídiques es parlen actualment al Sud de l'India i gestaren una cultura molt important. Hi ha literatura tàmil des del s.I d.C. Aquestes llengües es caracteritzen per l'abundància de sons retroflexes i vocals que no son la a. També fan sandhi, però no declinen ni conjuguen sino que ho fan a través de sufixes. Aquestes llengües van rebre al seu torn influencia del sànscrit.

Hi ha un altre conjunt de llengües molt minoritàries a l'India, les llengües munda que parlen les tribus que viuen a la selva i que probablement son autòctones a la India i estan emparentades amb la família linguística de mon-mer.

ESCRITURA DEL SÀNSCRIT

No hi ha testimonis de que hi hagués escriptura a l'Índia abans del s. IV a.C. Cal tenir en compte que el sànscrit era eminentment una llengua oral i, per tant, la datació dels textos manuscrits que es conserven no correspon amb la seva data d'elaboració conceptual i composició oral.

Els primers textos conservats estan en l'escriptura brāhmi i són els edictes d'Aśoka (III a.C), escrits en una llengua pràcrita. La primera inscripció que s'ha trobat en sànscrit és sobre pedra i data del s. I-II a. C.

Posteriorment s'emprà com a suport la fulla de palma i a partir del s. XI el pergami (procedent de la Xina). Al nord de l'Índia s'empleà la tinta i al sud les inscripcions.

L'alfabet en què s'escriu el sànscrit és el devanāgarī (lit. "de la de la ciutat dels déus"), que és una varietat, entre moltes altres, de la família d'escriptures brāhmi. El devanāgarī neix cap al s. VII-VIII d. C i no només s'utilitza per escriure el sànscrit sino també algunes llengües modernes índies com ara el hindi i el marathi, etc. Les altres llengües utilitzen alfabet derivats del devanāgarī.

La característica més destacada del devanāgarī és que cada signe correspon a un fonema i que, per tant, la pronúncia és inequívoca. Com el brāhmi, és un alfa-sil·labari (o escriptura silábica), on cada signe representa una síl.laba i el símbol principal que es representa són les consonants, amb la vocal a inherent o altres vocals, que s'indiquen mitjançant

signes auxiliars. Dues o més consonants seguides es representen mitjançant lligatures.

Des del s.XVIII-XIX, a partir de l'estudi del sànscrit per part dels acadèmics occidentals, s'ha elaborat un sistema internacional de transcripció romanitzada de l'alfabet devanāgarī, que és el que utilitzen tots els llibres de text i estudis acadèmics de contingut indològic.

Laia Villegas
